

22/8

15

D · N

23/8 1958

Folkpartiets

valmanifest, publicerat i dag, innehåller nästan alltigenom välkända deklamationer. Däröfver är intet ont att säga, då man inte rimligen kan vänta sig att ett parti skall kunna eller vilja framställa nya och djärva förslag inför valkampanjen. Vad pensionsfrågan beträffar deklarerar endast att partiet vill förbättra folkpensionen samt genomföra en tilläggs pensionering på hållbar ekonomisk grund enligt de riktlinjer som partiet tidigare framfört. Manifestets uttalande kompletteras i någon mån av hr Ohlins förklaring i torsdags att han är beredd till resonemang med socialdemokraterna i pensionsfrågan. I och för sig är det tilltalande att folkpartiets ledare frångått sin totala vägran att diskutera en uppörelse. I det följande säger emellertid hr Ohlin att folkpartiet håller på sin linje och att socialdemokratin håller på sin. Om detta är riktigt, är en uppörelse otänkbart, och den lilla positiva antydning i hr Ohlins förklaring blir värdelös. Om partierna skall tänka sig att förhandla, måste de naturligtvis utgå ifrån att eftergifter kan göras på båda hållen. Den hittills förda diskussionen tyder på att socialdemokraterna i högre grad än folkpartiet är benägna att jämka på sina tidigare intagna positioner.

Liberalism och socialism

Den uppfattning som Dagens Nyheter företräder i pensionsfrågan kritiserar inom högern och folkpartiet på sakliga och framför allt på taktiska grunder. Denna kritik har vi gång efter annan besvarat, och för dagen skall vi inte ingå på den. Däremot skall vi ett ögonblick stanna vid försöken att diskvalificera tidningens medlande linje genom påståendet att den är socialistisk, inte liberal, att alltså Dagens Nyheter, vad dagens huvudfråga angår, blivit ett socialistiskt organ. Detta stridsrop har under de senaste dagarna blivit ett slags samlande lösen för högerfolk och folkpartister. En folkpartitidning, vars till upplösning gränsande tankeförvirring gärna ursäktas med hänsyn till den äkta ilska som uppbar den, gläder sig rent av åt att Dagens Nyheter nu avslöjats som ett socialistorgan; förut har vi, menar Eskilstuna-Kuriren, länge tillfogat folkpartiet svåra skador genom att vi ansetts vara liberala, men nu är vi avslöjade och alltså ofarliga. På högerhåll upptas liknande tankar, eller riktigare ordsammanställningar, med förtydning; högern, som i årtionden angripit liberalism likaväl som socialism, uppträder som expert på sann liberalism och kan från denna kateder läxa upp oss för bristande insikt om de politiska ideologiernas innebörd. Det är rätt lustigt att betrakta detta skådespel, en smula vulgärt och billigt, men inte utan poänger i klyschor och invektiv.

Såsom vi ofta framhåvt är liberalism och socialism åskådningar vilka blomstrat, inspirerat och dött — de lever kvar väsentligen som honnörsord i de stridande partiernas händer. Det är i den framgångsrika svenska demokratin, som genom reformer övervunnit motsättningar, länge sedan de liberala och socialistiska tanke-systemen, utformade för 100—150 år sedan, var bestämmande för tänkandet; de flesta liberaler och socialister vet knappast längre vad orden egentligen betyder. Och väl är det; ideologierna måste dö om demokratin skall leva. Det gäller att handla från fall till fall, inte efter Benthams och Marx lysande, men från början odug-

var vår position är. Men i stort sett är systemens och ideologiernas tid förbi; vi kan tänka och handla utan belastning av de geniala galningar som vill göra livet till ett exercisfält för sina idéer.

liga planritningar. Liberalerna har blivit socialreformister, socialisterna har godtagit de liberala läroorna om frihet, tolerans och utrymme för fri företagssamhet. Då "socialisterna" kallar sig socialdemokrater och "liberalerna" kallar sig socialliberaler visar de sig vara medvetna om förändringen, medvetna om att systemen är döda.

Utvecklingen har gått steg för steg. Högern, som i viss mån levat på den gamla liberalismens avsondringsprodukter, har stått vid sidan och anklagat liberalerna för socialism. Då den första motionen om åtta timmars arbetsdag väcktes för 50 år sedan skrattade den konservativa första kammaren. Då liberalerna och socialdemokraterna genomförde folkpensioneringen för 45 år sedan talade högerledarna om den socialistiska fronten. I fråga om arbetslöshetsförsäkring, fri sjukvård och otaliga andra reformer har läget varit det samma. Liberalerna är egentligen socialister, så har det alltid låtit från högern och från gammalliberaler som fastnat i ett system. "Alltför väl känner vi den sängen"; den har ackompanjerat Sveriges frammarsch till platsen som en av världens bästa och starkaste demokratier.

Någon gång tittar det gamla systemtänkandet fram. Under inspiration av maktlystna idealister har socialdemokratin tagit upp den förvittrande marxismen och begärt socialisering av produktionsmedlen av principiella skäl; här gäller det att slå tillbaka, och vi har verkligen inte tvekat att göra det. Någon gång framträder inom högern gammalliberala tendenser att angripa socialpolitiken; just nu är ett sådant tillfälle, och vi tvekar inte om

I dagens situation söker man visa att folkpartiets pensionsförslag är liberalt därför att det avvisar obligatorisk pensionering. Enligt vår mening vore frivillighet i viss omfattning värdefull, men talet om liberalism och socialism i detta sammanhang är utan mening. Arbetstidsbegränsningen är obligatorisk, folkpensionerna är obligatoriska, semestern är obligatorisk, den fria sjukvården är obligatorisk. Det är här fråga om lämplighetsfrågor, inte om principer.

Pensionsfrågan tål förvisso att diskuteras från både sakliga och taktiska synpunkter. Men vi saknar all respekt för försöken att lösa den genom ideologiska klicheer; dessa försök görs i regel, därom vittnar deras eländighet, av personer vilkas okunnighet i fråga om idéhistoria och idékritik borde ålägga dem en obrottslig tystnad.